

ván. Po převratu organisace postavena na lepší základ, ač nevyvarováno se všem chybám. Přes to cukerní výroba opatřila státu přes 45 miliardy Kč v cizích devisách, vydělavši na 1 q 500 Kč.

Vše to opravňuje k tomu — končil řečník — aby průmyslu cukernému byla věnována zasloužená pozornost, zvláště když zisky z výroby a obchodu jeho plynoucí věnují se k povznesení hospodářského stavu země naší.

Dr. Karel Novák.

LITERATURA.

Dr. jur. Vladimír Solnař: Z dějin českého trestního práva. (Trestný čin a trest.) — »Práce ze semináře čes. práva« sv. 4. vydává dr. jur. Jan Kapras. 1921. v. 8°, str. 22. — Po významné studii Rauschrově o dědictvém právu následuje nová práce, již vskutku lze nazvatí pro naši literaturu novinkou. Neboť o dějinách trestního práva českého neměli jsme dosud samostatného pojednání, poněvadž Jičínský, Jireček a Slavíček podali nám pouze přehled, pokud toho bylo potřebí pro ucelené líčení systému. Bude snad se strany kritiky namítnuto, že nelze ve starší době odlučovati od celkového systému práva zvláštní právo trestní, ale otázka tato jest pro nynější dobu, kdy nemáme v okruhu českého práva rozřešeny zásadní věci, pouze otázkou systematickou, k níž ovšem jednou bude nutno přikročiti. Že jest si toho autor vědom, přiznává ihned na počátku své práce v úvodě, v němž výstižně uvedl, jak mocně působily na trestní právo právní zvyklosti, zejména krevní msta a svépomoc, a že zvláště církevněprávní názor o medicínální povaze trestu způsobil obrát jiným směrem. K tomu přistupuje zvýšená ingerence státu, který organizuje se na pevnějších podkladech nemůže ponechatí rozsáhlou pravomoc trestní výkonu libovůle jednotlivcovy. Tím se vytváří, jak Solnař jej označuje druhý systém práva trestního, jehož vůdčí myšlenkou jest oficiální stíhání zločinců. Na základě úvah o vývoji trestního práva pokusil se pak autor o definici zemského práva trestního, jímž rozumí v českém státě ono právo, které z relativně jednotlivých počátků stalo se osobním právem stavu panského a rytířského. Na to ve dvou skupinách pojednává o trestném činu a trestu.

Systematika vlastního líčení jest shodná se systematikou prácí z moderního práva trestního a lze říci, že autorovi podařilo se vtěsnati pod tyto rukriky odpovědi na nejdůležitější otázky. Zprvu se zmínil o objektu trestně zodpovědném, jímž mohla býti osoba fysická i právnická (kláštery, města) a jedině král byl prost trestní zodpovědnosti. Povaha osobnosti, zločincovy byla rozhodna při zločincích zjevných, kteří byli považováni za škůdce zemské. V dalších kapitolách pojednává o činu trestném po stránce vnitřní a vnější. V první vychází od názoru ovládajícího krevní mstu, kde rozhodoval účinek (výsledek). Novou periodu znamená stol. XIV., kdy pod vlivem cizích práv přihlíží se k zavinění i k vědomosti pachatelově. Úmyslnost vystupuje jasněji teprve od 2. pol. stol. XV. Velmi dobře zodpovídá Solnař otázku znalosti práva, že nebyla valně praktická, poněvadž právo obyčejové jest obecným majetkem. V druhé kapitole o činu trestném po stránce vnější jedná se o pokusu a výsledku. Účinek v nejstarší době je nejen podmínkou, nýbrž i měřítkem trestnosti a proto se nemluví o pokusu. Teprve tehdy, když se počalo intensivněji přihlížeti k vnitřní stránce trestného činu, byla trestána i činnost, již pachatel projevil vůli zločinnou, ale k výsledku nedošlo. K přičitatelnosti těžšího výsledku bylo v pozdějších dobách nadto třeba příčinné souvislosti. Konečně se autor zmíňuje o trestné společnosti a důvodech vylučujících trestnost. Účastníky stíhá též trest jako pachatele, pojmu ovšem české právo nezná, ale svědectví pramenů o trestání účastenství jest příliš jasné, že nutno autorovi dáti za pravdu. Sem zařadil i zmínku o obecné poruce.

Dále pojednal o pomoci, která se trestá jako pachatelství samo, o návodu máme však zprávy značně pozdě. Mezi důvody trestnost vylučující řadí především stav mimoprávní (válka, nepokoje), dále dovolenou svépomoc a sebeobranu.

V druhé stati (II.) pojednal autor o trestu. V nejstarší době trest jest odvetou, křesťanství obrátilo pozornost k hříšné vůli a názory jeho vrcholí v extrémních naukách Českých Bratří. Výměr trestu i jeho způsob záleží na orgánech trestajících. Konečně v obsírné kapitole po pořadě jsou probrány jednotlivé způsoby trestů.

Solnař pracoval na pečlivě sebraném materiálu prameném a názory podepřel studiem literatury české i cizí. Nashromážděný materiál lechce mohl se státi podkladem veliké práce, ale jakosti přítomné nijak nevdá, naopak jí vyzdvihuje její zhuštěnost. Nad to jest její velikou předností, že autor užil i názorů starých spisovatelů (Štítný, Hus, Chelčický) velmi svědomitě. Jest tedy si jen přáti, aby tato studie, již autor i vydavatel dali základ ke studiu dějinného trestního práva u nás, si všimli nejen historikové, nýbrž — a to zvláště — všichni právníci zajímající se o právo trestní a tak pracovali na určité basi historické.
Ča.

Dr. Miloslav Stieber: Němečtí rytíři. Dobré zdání. — Pr. Min. zahr. věcí. 1921. 8°. str. 38. — Na podkladě hojné literatury a množství pramenů podal autor výstižně dobré zdání o řádu německých rytířů co do poměru jejich k československé republice. Sleduje jeho vznik v Orientu, jeho prvotní účele, nato líčí rozvoj řádu v Prusích a v Německé říši římské. Sem patří i velmi poutavá kapitola o jeho meziúrodních stycích. Střed studie ovšem činí líčení poměru řádu k českým zemím, kam zaveden byl již od Přemysla Otakara I. a jeho bratra markrabě moravského Vladislava, a na ni navazuje se výklad i o postavení řádu v zemích bývalého Rakouska, jenž ukončen jest výpočtem majetku řádového v československé republice, aby pak na pevném historickém podkladě bylo možno autorovi podati řešení této otázky nadmíru spletné. Knížka tištěná jako rukopis pro tento účel má i pro právní historii veliký význam. Neboť jest jí probrán předmět dosud naší české literatuře neznámý a zajisté, že ještě drahnou dobu zůstane tato práce ojedinelou o historii řádové, jež na škodu lepšímu poznání zvláště pro poměry moravské a slezské jest nesmírně důležitá. Neboť řádu německých rytířů byl na roveň postaven i řád maltézkých rytířů (od r. 1768) a tím studium historie řádové se stává určitou statí v našich dějinách. V publikaci užil prof. Stieber i materiálu dosud neznámého, z čehož lze ukázati i na stenografické protokoly říšské rady z jednání r. 1861 o návrhu zákona na zrušení lén. K otázce německých rytířů bude časem nutno znova se vrátiti.
Ča.

Jan Heidler: »1917« projev českých spisovatelů. — Nakladatelská a vydavatelská společnost »Vesmír«. — Praha 1921. — Str. 80. — Přiloženo prohlášení prof. Pekaře a obě znění projevu českých spisovatelů.

Jistě velmi těžkým úkolem současné historie bude vylíčení české politiky let válečných a jmenovitě vylíčení našeho odboje, pokud jeho dějištěm byly Čechy samotné. Proto tím více jest vítati každou práci současných historiků, kteří již dnes chtějí osvětliti různé fáse politického života za války. Takovou práci jest brožura Heidlerova, který správně ocenil důležitost spisovatelských projevů, předkládá veřejnosti vylíčení okolností, které daly podnět k projevům a za jakých byly také vytvořeny.

Heidler uvažuje především o tom, co vedlo celý náš národ — ale zvláště tu část, která za lid myslila — k tomu, aby zaujal v nevyočítatelnosti války to stanovisko, které se tak skvělým způsobem osvědčilo. A praví, že tím vodítkem byl — »národní instinkt, jakési tajemné rozumění době, vycitování pohybů sil a vyvíjejícího se poměru jejich, tušení, neuvědomělý odhad jejich výsledné směřnice«. Ovšem, že to byl instinkt, který byl výslednicí ne snad náhodného nadšení, nýbrž instinkt vytvořený zcela logicky z dědictví nezištného a obětavého zanícení buditelů čtyř pokolení, instinkt, o němž nebylo fanatismu, nýbrž dobré

rozumění poměrům, chápání jejich logické a příčinné souvislosti. — Po tomto předeslání psaném slohem neobyčejně vřelým přechází autor k vlastnímu svému úkolu. Dotýká se zcela stručně prvních známek politické persekuce, vzpomíná, jakým způsobem se u nás na ni odpovídalo, jak nastalo »třídění duchů« v národě, jmenovitě inteligenci, jak se kdo osvědčil a kdo selhal. Šířeji se pak dotýká autor pokusů o národní souručení a sjednocení českých politických stran, které od jeho počátků považuje za snahu čistě rakušáckou, za offensivu rakouských politiků »Práva Lidu« a »Národních Listů« proti jednotné frontě národní. Jest to tvrzení jistě velmi odvážné, uvážíme-li, že o národním sjednocení pracovalo mnoho lidí vynikajících, o nichž jistě nelze předpokládati, že by tak byli činili z pohnutky bázlivých nebo necestných, zvláště když se později ukázalo, že byli členy »Maffie« nebo jinak prokázali platné služby zahraničnímu odboji. Ze nad toto tvrzení Heidlerovo není ani dosti odůvodněno, dokazuje sama ta okolnost, že když se ukázalo, že sjednocení městských stran má pozadí podezřelé a že ho má být zneužito ve prospěch dohazňující slávy Rakouska, našli zástupci strany realistické dosti odvahy k tomu, aby další jednání zmařili. Z téhož důvodu nelze souhlasiti ani s jiným tvrzením Heidlerovým, že jedině strana státoprávně pokroková dovedla odmítnouti účast na tomto pokusu. Patrně z nedostatku informovanosti ušel dru Heidlerovi ten fakt, že zástupci realistické strany dr. Šámal a prof. Drtina jednali v úplně a tajně shodě se státoprávníky drem Ant. Hajnem a K. St. Sokolem.

V dalším se dočítáme, jak došlo konečně k uskutečnění politického sjednocení v podobě Českého Svazu a k utvoření Národního Výboru. Byly to instituce, které měly desauovati náš zahraniční odboj a jejichž založení zavdalo hlavně podnět k projevu spisovatelů. — První pokus inspirovaný Jaroslavem Kvapilem a bratry Heidlyery nedočkál se dokončení, protože se zatím stalo to, čemu chtěl zabrániti. Český Svaz jménem národa podal hr. Czerninovi ohrazení proti notě spojenců pres. Wilsonovi z 8. ledna 1917, v níž poprvé jako jedna z podmínek míru bylo žádáno osvobození Čechů. Vylíčení prvního pokusu o projev spisovatelů jest nejzajímavějším sdělením Heidlerovy publikace, protože podává látku širší veřejnosti zcela neznámou. Naproti tomu ne mnoho se dovidáme tam, kde se líčí uskutečnění vlastního projevu spisovatelů. Způsobem nápadně shovívavým se zmiňuje autor ještě o Pekařově prohlášení z dubna 1917 a srovnáním projevu českých spisovatelů s některými významnými projevy naší minulosti končí tuto práci, ke které — jak praví v předmluvě — dalo podnět jubileum Jiráskovo, jenž první projev podepsal a jemuž pro jeho statečnost patří úcta celého národa.

Možno říci, že tato jinak velmi pěkná knížka Heidlerova neubrání se chybně většiny prací obírajících se válečnou politikou českou. Vysvětluje totiž mnohé zjevy a události nesprávně ne snad z nedostatku objektivnosti, nýbrž proto, že jí uchází celá řada faktů, o nichž nebylo zanecháno žádných zpráv a zápisů a o nichž ví jen velmi málo zsvěcenců — na nichž jest, aby věc řádně vysvětlili. V tom spočívá ona obříž, která se bude stavět do cesty našim historikům doby válečné.

Prokop Drtina.

Dr. Rudolf Herrmann Herrnritt, *Grundlehren des Verwaltungsrechtes*. Tübingen. Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) 1921. Stran I—XXXV + 555.

Po Pražákově »Rakouském právu správním«, které následkem předčasné smrti autorovy zůstalo torsem, dostává se dílem Herrnrittovým právníckým kruhům do ruky velmi cenná pomůcka pro pochopení základních problémů práva správního. Kniha Herrnrittova, která nepodává vylíčení správní organizace a správního řízení, nechce být jen pomůckou pro theoretické studium, nýbrž sloužiti i potřebě praktických právníků, v neposlední řadě i při přestavbě právního řádu v nástupnických státech. Úvodem vykládá spisovatel genesi svého díla. Zprvu chtěl německým rakouským právníkům přeložiti do němčiny Pražákovu »Rakouské právo správní« a uvésti je na dnešní stav správního práva. Vzhledem k tomu, že Pražákova kniha z valné části zastarala, odhodlal

se Herrnritt k samostatnému zpracování správního práva, při čemž omezil se vzhledem na dnešní právní fluktuaci na zásady správního práva, používaje při tom hojnou měrou judikatury někdejšího rak. správního soudu a nejvyššího správního soudu československého. Třebaže v úvodě dává výraz svému politickému názoru a lituje rozpadu rak.-uherské monarchie, přece dílo jeho není politicky nijak zabarveno na úkor právníké objektivnosti. Ta okolnost, že spisovatel při svých výkladech přihlíží k československému zákonodárství i judikatuře, vyzývá upotřebitelnost knihy pro české právníky, kteří doposud postrádají moderního vyličení správní nauky a správního práva. U Herrnritta lze jen vítati, že v době právního kursu, který jest v právu správním zvláště citelným, nepodává systému práva správního. Jinak by jeho kniha pozbyla záhy aktuálnosti. Kniha Herrnrittova plasticky znázorňuje mnohost a komplikovanost problémů správního práva a ukazuje, jak málo jest půda správního práva zkyprěna. V rámci tohoto referátu není možno ani zdaleka reprodukovati otázky, jimž autor věnuje pozornost, aniž blíže zaujmouti stanovisko k některým jeho názorům. K povšechné charakteristice díla jest poznamenati, že spočívá na základech, položených naším publicistou Dr. Jiřím Pražákem. Vliv Pražákův jest patrný nejen po stránce věcné, nýbrž i formální, pokud jde o methodický postup. S Pražákem sdílí autor nazírání na dualismus právní, činež zásadn rozdílnost mezi právem veřejným a soukromým, na němž jest platné správní právo vybudováno.

Kniha jest rozdělena na 8 kapitol. První pojednává o základních pojmech, totiž o veřejné správě a správním právu. Druhá kapitola jest věnována základům správního práva, pojmu správního práva objektivního a subjektivního, pramenům správního práva. V třetí kapitole pojednává spisovatel o rozdílu správy od soudnictví, o příslušnosti správních úřadů, prejudiciálních otázkách, o soukromoprávních nárocích ze správních aktů. Čtvrtá kapitola jest věnována nositelům veřejné správy, při čemž přihlíží autor k jednotlivým organizačním principům veřejné správy (koncentrace, dekoncentrace, centralisace, decentralisace). Spolupůsobení laického živlu při veřejné správě pokládá Herrnritt za cennou vymoženost správy. Zvláštní pozornost věnuje autor autonomní správě a státnímu dozoru nad ní. Pátá kapitola jest věnována formám činnosti veřejné správy, správním aktům. Zajímavé jsou výklady spisovatelovy o právní vázanosti a volném uvázení veřejné správy v souvislosti s otázkami správní kontroly. Náležitou pozornost věnuje Herrnritt otázce právní moci správních aktů, při čemž nesdílí říšsko-německé teorie, která nad právní bezpečnost klade příliš vysoko veřejný zájem. V podstatě jde tu ve stopách prof. Dr. Pražáka. V šesté kapitole pojednává Herrnritt o pojmu policie, jimž úspěšně se obíral O. Mayer, kterého tu sleduje. Sedmá kapitola obírá se veřejným majetkovým právem. Velmi důkladně jest v ní probrána otázka vylastnění, která pro dobu přítomnou jest vysoce akutní. V této kapitole pojednává autor vedle věcného veřejného práva o veřejném obligáčním právu, zvláště o existenci veřejnoprávních smluv. Názorně pojednává o pojmu veřejnoprávní smlouvy, který náleží k pojmům o právu veřejném nejspornějším. Poslední kapitola knihy týká se prostředků správní kontroly, a to jak řádných, tak i mimořádných. V této souvislosti věnuje autor pozornost i našemu nejvyššímu správnímu soudu.

Autor, jenž jest znalý českého jazyka, použil ve své pozoruhodné knize veškeré české právníké literatury vedle judikatury nejvyššího správního soudu. Tím přirozeně stoupl význam knihy pro české právníky. Kniha částečně trpí málo jasným slohem, ale za to svědomitým zpracováním velmi obtížné látky uspokojí české právníky. Věřice v pravdivost římského pořekadla: »Exempla trahunt«, doufáme, že česká právníká literatury poskytne českým právníkům v dohledné době stejně cenné dílo jako jest Herrnrittovo a na širším podkladě.

Dr. Bohumil Kučera.